

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-228-9-36>

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF VALUE ORIENTATIONS OF YOUNG PEOPLE IN CONDITIONS OF UNCERTAINTY

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Kurova A. V. Курова А. В.

*Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor at the Department
of Psychology
National University "Odesa Law Academy"
Odesa, Ukraine*

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
Національний університет
«Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Умови розвитку сучасного суспільства потребують пошуку нового, інноваційного та актуального понятійно-категоріального апарату психологічної науки. До таких концептів можна віднести й поняття «ситуація невизначеності», яке є багатограним, складним та істотним явищем сьогодення, що дозволяє поширити його на різні соціально-психологічні феномени.

Під поняттям «ситуація невизначеності» часто розуміють: незавершеність якогось процесу, або брак, нечіткість, протиріччя отриманої інформації, яка поступила ззовні (Ващенко І.В., Іваненко Б.Б. [1]); нову складну ситуацію, яку можна по-різному інтерпретувати (Мельник Ю.В. [6]); повну відсутність чіткої інформації, або сукупність обставин, які можна охарактеризувати неповнотою змістом (Гусєв О.І [3]).

Ситуація невизначеності, в залежності від індивідуальних апперцептивних особливостей, може виступити з одного боку як стимул для особистісного зростання, поштовхом для розвитку та розкриття просоціальних ресурсів особистості, а з іншого – стати основною причиною та джерелом застрягання в когнітивному дисонансі, неможливості прийняття рішення та знаходження виходу з ситуації (Курова А.В. [4]).

Змістовне наповнення ситуації невизначеності може бути дуже різноманітним: новизна, складність, невизначеність у часовій перспективі, суперечливість, неможливість передбачити або поліваріативність шляхів виходу та різноманітність результатів. Ставлення особистості до ситуації невизначеності зумовлене її власною системою соціальних, вікових, індивідуально-психологічних чинників, які й диференціюють активність особистості та індивідуальну стратегію поведінки в такій ситуації.

Особливого значення набуває проблема пошуку новоутворень, які дозволяють пережити ситуацію невизначеності з мінімальними витратами психологічного та фізичного здоров'я. Напрямок у якому розгортатиметься активність та поведінка особистості безпосередньо залежить від її системи цінностей, ідеалів та переконань. Тому формування системи ціннісних орієнтацій є важливим інтрапсихічним способом подолання напруженості ситуації невизначеності, шляхом знизити тривогу, яка йде від неї.

Тому, на наш погляд, емпіричне дослідження психологічних особливостей ціннісних орієнтацій особистості в ситуації невизначеності набуває своєї актуальності та значущості.

Для проведення емпіричного дослідження нами був використаний модифікований опитувальник «Індекс прагнень» («Aspirations Index») E.L. Deci, R. M. Ryan для вивчення особливостей життєвих прагнень. Використовувалася шкала вимірювання основних сімох життєвих прагнень особистості, з трьома твердженнями щодо кожного з них (E.L. Deci & R. M. Ryan, [7]). В дослідженні прийняли участь 220 респондентів, здобувачів вищої освіти різних вищих навчальних закладів м. Одеса у віці від 16 до 24 років. Емпіричну вибірку склали 130 жінок та 90 чоловіків.

Відмітимо, що всі респонденти перебували в умовах психологічної невизначеності, оскільки всі вони є громадянами України, під час війни проживають на її території та відчувають на собі відповідні фізичні та психологічні впливи соціально-політичної ситуації, в якій знаходяться.

У табл. 1 наведені середньоарифметичні та квадратичні відхилення оцінок значущості, важливості життєвих прагнень як форми життєвих цінностей, пов'язаних з внутрішніми та зовнішніми прагненнями та окремих показників психологічного здоров'я як інтрапсихічного способу подолання молоддю напруженості невизначеної ситуації по всій вибірці та окремо для чоловіків та жінок.

Із табл. 1 ми бачимо, що підхід до життєвих прагнень як форми життєвих цінностей особистості є виправданим, оскільки дозволяє нам диференційовано розглядати особливості вільного вибору громадянином в умовах невизначеності способу власної поведінки на існування у світі незалежно від зовнішніх агентів впливу та оточення. На тлі депресивних тенденцій на початку війни (46,65) одночасно у рейтингу життєвих прагнень-цінностей сучасної студентської молоді констатовано зростання суб'єктивного значення самоактуалізації (49,88), самоповаги (35,88), підвищення життєвої енергії (22,19), що реалізується у високій залученості молоді до волонтерської роботи, активній підтримці ЗСУ, участі у теробороні тощо.

Таблиця 1

Особливості життєвих прагнень як форми життєвих цінностей, пов'язаних із внутрішніми та зовнішніми прагненнями та окремих показників психологічного здоров'я (по всій вибірці та з урахуванням гендерних аспектів) n=220

Життєві прагнення як форма життєвих цінностей	Вся вибірка		Чоловіки		Жінки		t
	М	σ	М	σ	М	σ	
Особистісний розвиток	4,18	0,58	4,14	0,62	4,22	0,55	-1,28
Залученість	4,39	0,57	4,26	0,66	4,48	0,45	-2,75*
Служіння людям	3,31	0,65	3,25	0,67	3,34	0,65	-1,00
Здоров'я	4,13	0,75	4,12	0,84	4,13	0,67	-0,08
Матеріальний успіх	3,71	0,77	3,74	0,67	3,69	0,86	0,50
Популярність	2,94	0,91	3,15	0,94	2,76	0,87	2,98*
Привабливість	3,26	0,79	2,97	0,75	3,48	0,79	-4,78**
Самоактуалізація	49,88	4,46	49,54	3,88	50,13	4,91	-0,92
Самоповага	35,88	5,13	35,64	4,45	35,97	5,48	-0,54
Депресія	46,65	14,51	44,43	11,89	48,37	16,04	-1,84+
Життєва енергія	22,19	5,21	22,97	4,34	21,58	5,73	1,77+
Задоволеність життям	13,59	4,07	13,82	4,02	13,41	4,13	0,65

Примітка: +–p<0,10; * –p<0,05; **–p<0,01.

У вигляді висновків, відмітимо, що життєві прагнення як форма реалізації життєвих цінностей молоді є як внутрішньомотивованим утворенням, пов'язаним з глибинним відчуттям себе як особистості та громадянина (самоповага, самоактуалізація, задоволеність власним життям), так і зовнішньомотивованими (ситуація невизначеності, пов'язана з небезпекою для держави, прагнення та бажання бути корисним у складні часи), об'єднують всі прошарки особистості, починаючи з зовнішніх, поведінкових проявів та завершуючи ядерними утвореннями.

Література:

1. Ващенко І.В., Іваненко Б.Б. Психологічні ресурси особистості в подоланні складних життєвих ситуацій. *Проблеми сучасної психології* : зб. наук. пр. Київ : ПНУ імені Івана Огієнка ; Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2018. Вип. 40. С. 42-51.
2. Вірна Ж. П. Структурно-функціональна організація особистісного простору студентської молоді. *Психологічні перспективи*. 2014. Вип. 23. С. 39–54.

3. Гусев, О.І. (2007). До проблеми виміру толерантності до невизначеності. *Практична психологія та соціальна робота*. № 8. С. 75-80.
4. Курова А.В. Ситуація невизначеності у парадигмі сучасних викликів суспільства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Психологія*. Видавничий дім: «Гельветика», 2021. Вип.4. С. 51-56.
5. Максименко С. Д. Життєвий шлях особистості як базова категорія генетичної психології. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки*. 2014. Вип. 2.12. С. 5–13.
6. Мельник Ю.В. Оцінка особистістю життєвої ситуації як невизначеної в різних сферах її життєдіяльності. *Психологічний часопис : збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка*. No 11. Вип. 5. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2019. С. 191– 203
7. Deci, E.L., & Ryan, R.M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York : Plenum.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-228-9-37>

METHODS AND TECHNIQUES OF PROCESSING THE CONSEQUENCES OF TRAUMATIC STRESS BY POLICE OFFICERS

МЕТОДИ ТА ТЕХНІКИ ОПРАЦЮВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ НАСЛІДКІВ ТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСУ

Mukhina H. V. Мухіна Г. В.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department of
Social and Humanities
Donetsk State University of Internal Affairs
Kropyvnytskyi, Ukraine*

*кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін
Донецький державний університет
внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

В умовах війни психіка поліцейського відчуває потужні негативні впливи соціального, природного, побутового та багатьох інших чинників, що вимагає від нього спеціальних заходів для зміцнення власного психічного здоров'я шляхом залучення всіх своїх ресурсів. Тому, на нашу думку, на сьогодні особливої актуальності набувають